

Energikus magyar Nóra az oslói Ibsen Fesztivál árnyékában

A száznál is több lelkes magyar néző a szó szoros értelmében időben is és térben is a hivatalos Ibsen Fesztivál árnyékában találkozhatott Nóra Helmerrel, Varga Klári sokszínű, árnyalatos alakításában: ez a magyar Babaház pár utcával a norvég Nemzeti Színháztól északra a Nordahl Bruns utcában épült fel, a Bygdelagssamskipnaden nagytermében, és pont a hivatalos fesztivál utolsó délutánján. A József Attila Színház megbecsült és népszerű művészei a Norvégiai Magyarok Baráti Köre meghívására és vendégeiként érkeztek Oslóba. Ibsen jól ismert alakjai könnyed magyar nyelven, a mai nézőkre szabott kristálytisza gondolatokat tolmácsolva csendültek fel minden konzervatív, elavult pátosz nélkül. Ez a nyelvi tündöklés Kunos László friss fordításának köszönhető. A magyar irodalmi élet büszke lehet arra a teljesítményre, hogy a világhírű norvég drámaíró legjelentősebb polgári drámái közül hét színmű új fordításban jelent meg 2001-ben, ezt reméljük a norvég sajtó is előbb utóbb említésre méltónak tartja majd. Arról nem is beszélve, hogy Kunos fordításai egy egész Ibsen-hullámot indítottak meg Magyarországon. Az irodalmi értékeket megtartó, de remekül mondható szöveg nagy sikert ért el mind az otthoni színészek, mind a kritikusok körében, és sok izgalmas színházi produkcióra készítette a magyar alkotóvilágot. A József Attila Színház Oslóba látogató lelkes csapata sem győzte a könnyen gördülő nyelvi alapanyagot dicsérni. „Rendkívül jól lehet ezt a fordítást mondani, finom árnyaltságait, a mai világban is magától értetődöttségét szeretem” – mondja Varga Klári színésznő. És lelkesen folytatja: „Ez a szép darab, ami az emberi nem értékrendjének minőségéről szól, nekem minden előadáson kifejezetten katartikus, nagy repülést jelent.”

Varga Klári két éve szerződött a József Attila Színházhoz a Madách Színházból. Nagy művészi elhivatottságát jellemzi, hogy a fizikai felkészültséget és önfejlesztést ugyanúgy kötelességének tartja, mint a lelki és szellemi felkészültséget. Ezért is sportol, kerékpározik és szinte professzionális futó, ezüstérmes sokszoros félmaratonos, és immár másodszor fut teljes maratont. Minden reggelét, természetesen itt a vendéjáték alatt is, az erdőben kezdi, onnan merít energiát az átélés művészetéhez. Tehát még ebben is valódi norvég Nórának való!

A magyar Nóra-társulat Háda János rendezővel az élén Ibsen örök emberi egyetemességét és mindenkori aktualitását vallja. Tudatosan nem akarják, feleslegesnek tartják az Ibsen-darabok formalista modernizálását. Inkább a mély pszichológiai elemzésre törekednek. A Babaházban nem a női nem emancipációjára akarják fektetni a hangsúlyt, hanem két ember kapcsolatának szükséges egyenrangúságára. Ez a társulat nemtől függetlenül akar rávilágítani a kortól független ibseni dilemmákra: Szembe merünk-e nézni tartós kapcsolataink minőségével? Képesek vagyunk-e levonni a konzekvenciát, ha az igazság utolér bennünket? Rá merünk-e

lépni egy új ösvényre anélkül, hogy látnánk merre is kanyarog? Mennyire vagyunk megalkuvók? Háda János hangsúlyozta, számára mindegy vajon Helmerék vagy Nórák ismernek-e magukra ebben a rendezésben. Ahogy vallja, nagyon hisz Ibsen zsenialitásában, hozzáértő mesteri boncoló-technikájában. Egy külsőleg ráerőszkolt aktualitás csak elhomályosítaná Ibsen darabjainak könyörtelen leleplező erejét – mondja a rendező.

A József Attila Színház előadásából szeretném még külön kiemelni a Lindénét, a Krisztinát alakító Fehér Annát. Az ő Krisztinája korántsem a megszokott visszafogott, kissé sűrke satírozásban megjelenő, mellékszereplő barátnőt ábrázolta. Inkább egy Nórával egyenrangú, de mégis vele kontrasztként megjelenő izgalmas egyéniséget mutatott be nekünk. Frappáns, rafinált színészi eszközökkel formált, egy a szokottnál rejtélyesebb asszonyt mutatott be nekünk, érdekes kétértelműséggel. Jobban elgondolkoztatott engem ennek a Krisztinának a sorsa, mint ahogy ezt a figurát eddig a színpadról ismertem. Az előadás utáni beszélgetésünk során Fehér Anna elmondta, hogy éppen ezekre a kis rejtett kérdőjelek non-verbális játékára szereti fektetni a hangsúlyt. Inkább az intenzív némajátéknak, a metakommunikációnak a híve.

„Szeretem ezt az érzékeny, kiszolgáltatott és mégis vágyakozó Ibsen-figurát. Lindéné keménysége, szigorú elvei elkötelezik őt. Annál izgalmasabb, hogy szinte kifakad belőle az érzelem. Szembesül önmagával, összetalálkozik saját vágyaival, amiket többé nem tagadhat meg. És ezt a felelősséget akarja mindenképpen Nórának is átadni. Ezért ragaszkodik Krisztina, hogy Nóra is nézzen szembe az igazsággal” –mondja Fehér Anna, aki igazán tudhatja miről beszél. Hiszen a színész nő repertoárjában évek óta a másik nagy ibseni kihívás, Hedda Gabler szerepe is jelen van.

Ahhoz, hogy ez a magyar ibseni ünneplés itt Oslóban létrejöhessen, bizony sok önzetlen ember közreműködésére volt szükség. Sem a Norvég Színház, sem az Oslói Művészeti Főiskola nem tudott segíteni a megfelelő színpadtér kikölcsonzésében. Ezért kellett megelégednünk a bár barátságos, de mégis igen szűk, amatőr jellegű Bygdelagssamsipnad adta lehetőségekkel. A norvég Kulturális Minisztériumtól kapott támogatás éppen hogy fedezte a tizenhárom repülőjegyet, és az igen szerény honoráriumot.

Köszönet jár azoknak, akik kitartottak ennek a remek színművészeti alkotásnak Norvégiába való importálásában: A szervezők, szállásadók, vendéglátók, fuvarozók, cipelők, kellékesek, világosítók, kölcsönzők. Ezért is külön megható élmény volt számomra a vastaps alatt néhány magyar színész szemében a megilletődöttség egy-két könnycseppét felfedezni, hogy Ibsen szülőhazájában hajolhattak meg egy norvég mestermű végén.

Kozák Katalin

színháztörténész/pedagógus,
kozak.katalin@lu.hio.no

*Megjelent az oslói Magyarok Baráti Köre Híradójában 2006 őszén.